

ALGEMENE AANPAK WEESBRONPROBLEMATIEK

INLEIDING

In de loop van de 20e eeuw gebeurde de aanwending van ioniserende stralingen niet altijd binnen een zo strikt reglementair kader en met een zo strenge controle als vandaag. De traceerbaarheid van bepaalde radioactieve bronnen kon met name verloren gaan bij een stopzetting van de activiteiten. Bepaalde toepassingen van ioniserende stralingen die vandaag de dag verboden zijn, deden zich ook voor binnen het publiek domein (bv. uurwerkindustrie met lichtgevende radium-houdende verf,...).

Hierdoor worden de niet-nucleaire afvalverwerkende en -recyclagesector vandaag de dag geconfronteerd met het risico dat er in bepaalde soorten afvalstromen radioactieve bronnen, namelijk weesbronnen, worden aangetroffen.

Om te vermijden dat dergelijke 'weesbronnen' kunnen voorkomen in de klassieke afval- en recyclagesectoren, is het daarom noodzakelijk voor deze niet-nucleaire sectoren een reglementair kader uit te werken dat een afdoende bescherming inzake ioniserende stralingen biedt.

Deze "afdoende bescherming" omvat verschillende aspecten waaronder :

- het verplicht opleggen van de plaatsing van meetinstrument voor de detectie van radioactieve stoffen in optimaal gekozen inrichtingen in deze sectoren;
- het opleggen van richtlijnen inzake het gebruik van de meetinstrumenten;
- controle op het gebruik van de meetinstrumenten en de richtlijnen terzake;
- eventuele maatregelen inzake de afvoer van de radioactieve stoffen;
- bepaalde maatregelen opleggen aan de inrichtingen in deze sectoren waar het niet optimaal is om het gebruik van een meetpoort te verplichten.

GLOBALE AANPAK

Om de weesbronproblematiek doeltreffend te kunnen aanpakken, heeft het FANC samen met het NIRAS en de gewesten, en dit steeds in overleg met de betrokken sectoren, een globale aanpak uitgewerkt die een oplossing biedt voor volgende aspecten:

1. Het reglementair kader
2. Een financieringsoplossing voor weesbronnen
3. De vorming en informatie van betrokken sectoren/werknemers

1. HET REGLEMENTAIR KADER

Koninklijk besluit betreffende het opsporen van radioactieve stoffen in bepaalde materiaal- en afvalstromen en betreffende het beheer van weesbrongevoelige inrichtingen

Dit Koninklijk besluit is het resultaat van een unieke samenwerking met de verschillende beroepsfederaties en professionele sectoren die zich proactief inzetten om de problematiek van 'de weesbronnen' op het gehele Belgisch grondgebied op te lossen en hierdoor de veiligheid van de werknemers en bevolking te garanderen. België is met dit initiatief één van de koplopers in Europa.

De redenering achter dit koninklijk besluit is de volgende:

- Er wordt gedefinieerd wat weesbrongevoelige stromen zijn (gebaseerd op ervaringsgegevens uit eigen land en buitenland);
- Sites waar dergelijke stromen behandeld worden, zijn weesbrongevoelige inrichtingen en vallen onder het toepassingsgebied van dit koninklijk besluit;
- Voor al deze inrichtingen gelden minimale maatregelen qua waakzaamheid en reactie in geval van het aantreffen van een weesbron;
- Voor bepaalde inrichtingen geldt de verplichting om al de aangevoerde weesbrongevoelige stromen systematisch te screenen op een mogelijke aanwezigheid van weesbronnen door het plaatsen van een meetinstrument.

Richtlijnen van het FANC op te volgen bij de detectie of het aantreffen van een weesbron in weesbrongevoelige inrichtingen in de niet-nucleaire sector

Reeds in 2006 had het FANC richtlijnen opgesteld voor de uitbaters van installaties uit de niet-nucleaire sector die een meetpoort voor de detectie van radioactieve stoffen bezitten. Deze richtlijnen werden op 4 september 2006 in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt.

Door de inwerkingtreding van het koninklijk besluit van 14 oktober 2011 dienden deze richtlijnen geactualiseerd te worden. Het FANC-besluit houdende richtlijnen op te volgen bij de detectie of het aantreffen van een weesbron in weesbrongevoelige inrichtingen in de niet-nucleaire sector werd op 3 november 2011 ondertekend en op 25 november 2011 bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.

Op vraag van de afvalsector werd de procedure, voor het geval het over kortlevende radionucliden gaat, vereenvoudigd. Indien er via een spectrometer kan aangetoond worden dat het over een kortlevend (<8 dagen) radionuclide gaat en het aantal tellen/seconde aan de meetpoort is lager dan 5 keer het aantal tellen/seconde aan de meetpoort als gevolg van de natuurlijke achtergrondstraling, kan de lading verwerkt worden.

Op 16 december 2014 werd het FANC-besluit van 17 november 2014 houdende richtlijnen op te volgen bij de detectie of het aantreffen van een weesbron in weesbrongevoelige inrichtingen in de niet-nucleaire sector gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

Deze richtlijnen bevatten alle standaardformulieren die gebruikt moeten worden bij de detectie van radioactieve stoffen op een niet-nucleaire site: registratieformulier van het meetinstrument, aangifteformulieren van een interventie, inventaris van de gevonden radioactieve stoffen. Deze richtlijnen bevatten eveneens de te volgen procedure in het geval van een alarm aan een meetinstrument of het vermoeden op het aantreffen van een radioactieve stof.

2. EEN FINANCIERINGSOPLOSSING VOOR WEESBRONNEN

Als er in het verleden een radioactieve bron werd ontdekt, en er geen eigenaar kon worden geïdentificeerd, kwamen de kosten van karakterisering en inbeslagname en verwerking van dit materiaal – ook wel weesbron genoemd - voor rekening van de 'vinder'.

Het FANC en NIRAS hebben een financiële regeling uitgewerkt voor het beheer en de behandeling van weesbronnen als radioactief afval. Deze regeling is getroffen vanuit de zorg dat de bescherming van de bevolking en het leefmilieu niet afhankelijk mag zijn van kosten die opgelegd worden aan de vinder van de weesbronnen.

Wanneer een radioactieve bron ontdekt wordt, zal het FANC, met toepassing van het principe 'de vervuiler betaalt', in de eerste plaats trachten om deze vervuiler te identificeren en hem te vervolgen. Wordt de vervuiler niet opgespoord of staan de inspanningen voor het opsporen niet in verhouding tot de kosten die hier tegenover staan, dan wordt de bron tot weesbron verklaard en zullen de financiële kosten via het Insolventiefonds van NIRAS worden gedragen.

3. DE VORMING EN INFORMATIE VAN BETROKKEN SECTOREN/WERKNEMERS

In nauwe samenwerking met de beroepsfederaties werd een informatie- en vormingscampagne uitgewerkt voor de werknemers uit deze sectoren. ■